Viršutiniuose kultūriniuose sluoksniuose rasta XVI a. antra puse – XVII a. datuojamų plokštinių koklių ir buitinės keramikos fragmentų.

FIELD EVALUATION AT SANTAKOS ST. 12

The lot at Santakos St. 12, which belonged to the Bernardine monastery up until the 19th century and was used for gardening, was excavated in 2006. The 1847 Kaunas city plan shows a wooden house with a garden at the site of the present-day brick house. The current building at Santakos St. 12 was erected at the turn of the 20th century.

3 cultural layer cross-sections with a total length of 19 m were recorded in the walls of an arbitrarily dug pit 40 m^2 in area. The cultural layers on the lot are from 0.8 to 2.4 m deep. Stove tile and household pottery sherds dating to the 2nd half of the 16th–17th century were found in the upper layers. The remains of a demolished brick basement dating to the 18th – turn of the 19th century were recorded to the W of the house.

ŽVALGYMAI T. DAUGIRDO GATVĖJE

Algirdas ŽALNIERIUS

T. Daugirdo g. yra Kauno senamiesčio PV dalyje, tarp senamiesčio 7–8 ir 6–9 kvartalų ir jungia Rotušės a. su Nemuno krantine. Tai viena seniausių Kauno gatvių, jungusių Rotušės a. buvusią turgavietę su uostu, buvusiu Nemuno dešiniajame krante. Seniausios žinios apie prie dabartinės T. Daugirdo g. buvusius pastatus siekia XVI a. Čia yra buvęs Kauno miesto kalėjimas ir pati gatvė vadinta Kalėjimo (*Ciemniczna*) g.

Remontuojamos kanalizacijos trasos buvo nutiestos dar XX a. ketvirtame dešimtmetyje statant Jėzuitų gimnaziją. Jokie tyrinėjimai pačioje T. Daugirdo g. nebuvo atliekami. Žemės darbų archeologiniai stebėjimai ir kultūrinių sluoksnių fiksacija, kasant kanalizacijos įvadus į pastatus T. Daugirdo g. 5, 7, 9, buvo atlikti 1974 m. Jų metu buvo užfiksuoti trys kultūrinių sluoksnių pjūviai, tyrinėtose vietose rasti perkasimais apardyti 1–1,2 m storio kultūriniai sluoksniai, pradėję klostytis tiesiai nuo geologinių sluoksnių paviršiaus.

Kanalizacijos trasų remonto darbai 2006 m. buvo pradėti nuo Rotušės a. ekskavatoriumi atkasant senus vamzdynus. Tvarkyta 140 m ilgio trasos atkarpa iki Prieplaukos krantinės. Nuo Rotušės a. iki sankryžos su Santakos g. griovio plotis siekė iki 4 m, gylis – iki 2,5–3 m. Čia senose komunikacijos trasų vietose supiltas gruntas nuolat suvirsdavo į naujai kasamą griovį, todėl remonto metu griovys buvo išplatintas iki šaligatvių ribos. Nuo Santakos g. iki trasos P galo griovio plotis siekė iki 2 m, tik pačiame P trasos gale, surenkamųjų šulinių vietoje, buvo iškastas 3,5x7 m dydžio ir 1–1,2 m gylio griovys. Žvalgymų metu pastebėta, kad kultūriniai sluoksniai tiesiant senas komunikacijų trasas labiausiai buvo suardyti tarp Rotušės a. ir Santakos g., o po šio remonto čia jų išvis nebeliko.

Dabartinės T. Daugirdo g. paviršius nuo Rotušės a. tolygiai žemėja Nemuno link. Prie Rotušės a. gatvės H_{abs} 27,89 m, remontuotos kanalizacijos griovio P gale H_{abs} 26,30 m. Nuo

Rotušės a. Nemuno link per 145 m gatvės paviršius pažemėja 1,6 m.

Archeologinių žvalgymų metu buvo užfiksuoti 15 kultūrinių sluoksnių klodo pjūviai, kurių bendras ilgis – 126,5 m. 67 m ilgio griovio atkarpoje tarp Rotušės a. ir Santakos g. buvo užfiksuoti 9 kultūrinių sluoksnių pjūviai, kurių bendras ilgis yra 49,5 m. Tačiau visiškai, nuo viršaus iki apačios išlikusio kultūrinio sluoksnio užfiksuota tik 7 m. Kitose vietose yra išlikusi tik jo apatinė dalis.

Kultūriniai sluoksniai išliko daugiausia V ir R griovio šlaituose, rečiau skersiniuose gatvės pjūviuose. Kultūrinių sluoksnių storis arčiau Rotušės a. siekia 0,8–1 m, prie Santakos g. jis 1–1,45 cm storio. Išlikusiose kultūrinio sluoksnio vietose virš pirminio žemės paviršiaus, kurį sudaro oksiduotas rudos spalvos priesmėlis, pastebėtas geležingas geologinis nuo kelių iki 20 cm storio priesmėlio sluoksnis. Jis susidaro visose senųjų gatvių vietose, kur geologinis žemės paviršius yra nuolat trypiamas ir važinėjamas transporto priemonėmis.

Fiksuotose vietose virš pirminio žemės paviršiaus yra susidaręs arba pilkai rusvo iki 10 cm storio juodžemio sluoksnelis, arba tamsiai pilko su smulkiais akmenukais iki 35 cm storio juodžemio sluoksnis, susidaręs gatvės vietoje. Jame gausu smulkiai sutrupintų kaulų nuoskalų, plytų trupinių reta. Viršutinius kultūrinius sluoksnius sudaro supiltiniai griuvenų, maišytos žemės sluoksniai.

T. Daugirdo ir Santakos g. sankryžoje 7 m ilgyje kultūriniai sluoksniai visiškai suardyti tiesiant šiluminę trasą ir ryšių kabelius. Kanalizacijos griovio atkarpos, esančios į P nuo Santakos g., ilgis yra 67 m. Čia užfiksuoti 6 kultūrinių sluoksnių pjūviai, kurių bendras ilgis yra 77 m. Kai kuriose vietose fiksuoti abiejose griovio šlaituose išlikę kultūriniai sluoksniai. Kultūriniai sluoksniai visiškai suardyti iki 1–1,2 m gylio tik pačiame P trasos gale, kur buvo iškasta tranšėja surenkamiesiems šuliniams. Už Santakos g. išlikusio kultūrinio sluoksnio storis siekia apie 1,1–1,15 m, iškasto griovio P gale jis yra 1,2–1,35 m storio. Virš pirminio žemės paviršiaus yra pastebėtas toks pat geležingo priesmėlio sluoksnis, tik šioje griovio atkarpoje jo storis siekia apie 3–10 cm. Virš jo yra susiklostęs iki 60 cm storio gatvės sluoksnis, kurį sudaro tamsiai pilkas juodžemis su žvyro, skiedrų ir kaulų nuoskalų priemaiša. Ypač daug medienos atliekų supilta apatinėje sluoksnio dalyje, kur jis pjūvyje 15 išskirtas į atskirą sluoksnį. Galbūt ties dabartiniu pastatu Daugirdo g. 4 XV a. gyveno dailidė ar kitos su medžiu susijusios profesijos amatininkas.

Ir šioje atkarpoje apatinėje gatvės sluoksnio dalyje pastebėta labai nedaug plytų nuoskalų. Viršutinius gatvės sluoksnius sudaro supiltiniai pilkai rusvos žemės, žvyro, smėlio sluoksniai. Kultūrinių sluoksnių paviršiuje vietomis yra išlikęs lauko riedulių grindinys, išgrįstas tarpukario laikotarpiu.

Archeologinių radinių rasta beveik visų fiksuotų kultūrinių sluoksnių vietose, apatiniame gatvės sluoksnyje. Tačiau tai tik nedideli įvairios buitinės keramikos fragmentai, susmulkinti gatve judėjusių žmonių ir transporto priemonių. Juos sudaro poros kvadratinių centimetrų dydžio, daugiausia redukcinėje aplinkoje degtų puodynių sienelių šukės, datuojamos XV–XVI a.

Didesni puodyninių koklių, indų ir metalinių dirbinių fragmentai rasti kasto kanalizacijos griovio P dalyje, už Santakos g. užfiksuotuose ir palyginti gerai šlaituose išlikusiuose apatiniuose gatvės sluoksniuose. Tai puodyninių koklių, buitinės keramikos puodų, dubenų

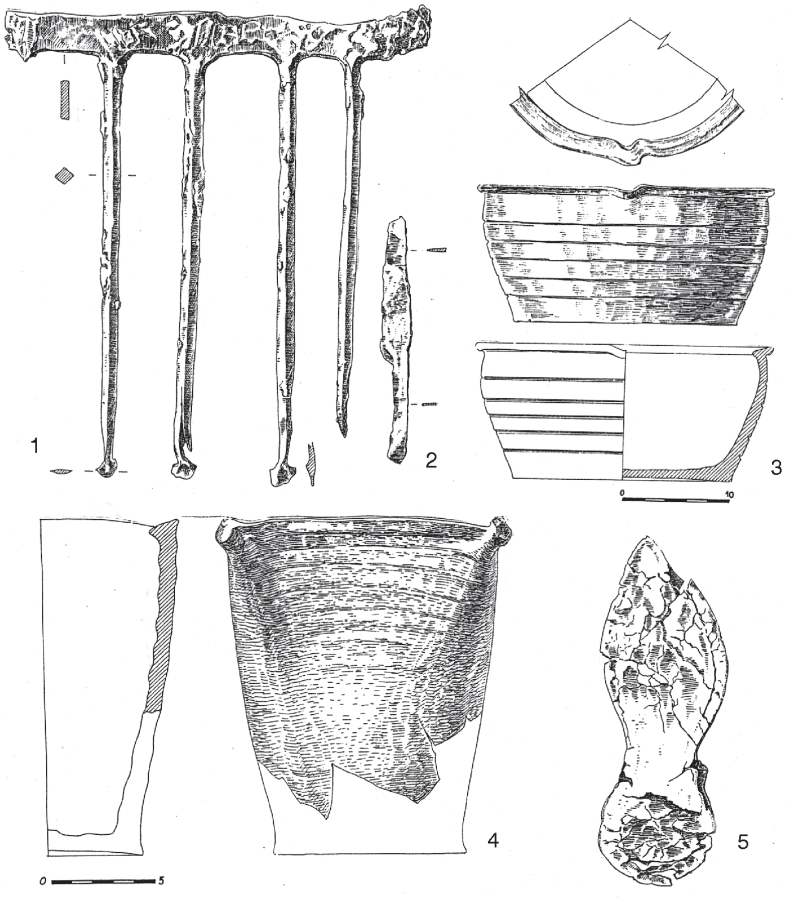

1 pav. Archeologiniai radiniai iš T. Daugirdo g.: 1 – žeberklo fragmentas, 2 – peilis, 3 – kepimo lovys, 4 – puodyninis koklis, 5 – vaikiško batelio padas. *V. Trečiokienės pieš.*
Fig. 1. Finds from T. Daugirdo St.: 1 – fishing spear fragment, 2 – a knife, 3 – a baking pan, 4 – a 'pot-shaped' stove tile (*Topfkachel*), 5 – the sole from a child's shoe.

šukės. Puodyniniai kokliai turėjo kvadratines angas, atrodo, buvo lipdyti, nes molio masėje yra primaišyta smulkaus žvyro ir smėlio, ir tik vėliau apžiesti ir išdegti redukcinėje aplinkoje (1:4 pav.). Viršutinėje gatvės sluoksnio dalyje surastas žiesto, viduje žaliai glazūruoto, degto oksidacinėje aplinkoje puodyninio koklio fragmentas, kurio dugnas puoštas daugialape rozete. Redukcinėje aplinkoje degti kokliai datuojami XV a., oksidacinėje aplinkoje degtas koklis – XVI a. pirmąja puse. Buitinę keramiką sudaro redukcinėje aplinkoje degtų puodynių, dubenų ir kepimo lovio šukės (1:3 pav.). Iš geležinių dirbinių surasti žeberklo (?) (1:1 pav.) ir peilio fragmentai (1:2 pav.). Gana retas dirbinys – vaikiško batelio padas (1:5 pav.). Apatinėje gatvės sluoksnio dalyje surasti radiniai datuojami XV a. Gatvės apatiniame sluoksnyje

beveik nerasta nei plytų, nei jų nuoskalų, tai rodo, kad XV a. prie dabartinės T. Daugirdo g. stovėjo mediniai pastatai.

Archeologiniai žvalgymai remontuojamų komunikacijų trasų vietose visiškai pasiteisina ir yra būtini, ypač tokių trasų, kurių statybos metu nevykdyti jokie archeologiniai tyrinėjimai. Be to, kaip parodė T. Daugirdo g. žvalgymai, po tokių remontų gatvių vietose kultūrinių sluoksnių apskritai nebelieka arba lieka tik menka jų dalis.

FIELD SURVEY ON T. DAUGIRDO ST.

In repairing the storm drain and domestic sewerage line on T. Daugirdo St., a ditch 140 m long, up to 4 m wide, and up to 3 m deep was excavated. The greater part of the street's cultural layers had been previously destroyed in laying the utility channels. A series of cultural layers 0.8–1.3 m deep was found in those places where it had not been destroyed. The street's layers lie directly on the geological ground surface. Household pottery, 'pot-shaped' stove tiles (*Topfkachel*), and other finds (Fig. 1) dating to the 15th – 1st half of the 16th century were discovered in the street's lower layers.

Field survey was completely justified and essential at those places where the utility channels are being repaired when repairing channels, which were laid without the benefit of an archaeological investigation.

TYRINĖJIMAI NEMUNO G. 21

Algirdas ŽALNIERIUS

Archeologiniai tyrinėjimai sklype Nemuno g. 21 atlikti sklypo PR dalyje numatomo statyti naujo pastato vietoje. Tyrinėjimų tikslas buvo nustatyti susiformavusių kultūrinių sluoksnių stratigrafiją ir chronologiją, išsiaiškinti, ar numatomame užstatyti plote išliko senojo užstatymo pėdsakų.

Sklypas Nemuno g. 21 tyrinėtas 1989 m. (vadovas M. Bertašius). Tyrinėjimų metu sklypo PV dalyje buvo iškasti du dideli plotai ir 5 perkasos – ištirtas bendras 164 m^2 plotas. Didžioji dalis perkasų koncentravosi dabar numatomame užstatyti plote ir greta jo. Tyrimų metu nustatyta, kad XVII–XIX a. viduryje sklypo P dalis buvo neužstatyta, bet naudota daržams. Rastos tik vėlyvos pastatų ir kiemo grindinių liekanos (*PRPI archyvas*, f. 5, b. 310).

2006 m. numatomo statyti pastato ribose buvo iškastos papildomos 6 perkasos – ištirtas bendras 43 m^2 plotas. Perkasos iškastos prie sklypo R, P ir V ribų. Pastato statybos metu buvo užfiksuoti 5 kultūrinių sluoksnių pjūviai pamatų duobės šlaituose ir 3 pjūviai nutiestos į naująjį pastatą šiluminės trasos griovio šlaituose. Bendras užfiksuotų kultūrinių sluoksnių pjūvių ilgis yra 78 m.

Kauno 28 kvartalas yra senamiesčio R dalyje. Tyrinėtas sklypas yra kvartalo V dalyje ir tęsiasi per visą kvartalo plotį nuo Nemuno iki Puodžių g., o V jo riba sutampa su Smalininkų g. Mūrinis XIX a. pastatas stovi prie Nemuno g., centrinėje ir P dalyse prie sklypo ribų stovi tik mediniai ūkiniai pastatai.

1989 m. 28 kvartalo ir sklypo raidos istorinę archyvinę medžiagą rinko PRPI istori-